

Pátá kapitola

Babička všem často připomínala, že Párbatí již vkročila do třináctého roku života. V tomto věku se tělo mladé dívky jako mávnutím kouzelného proutku odělo do závoje krásy. Příbuzní se jednoho dne s překvapením podívali na Párbatí a zjistili, že jejich malá holčička vyrostla, a tak se ji snažili co nejdříve provdat. V domě Čakrabartíů se toto téma přetřásalo už několik dnů. Matka byla velmi zarmoucená, čas od času si manželovi povzdechla: „Takže Páru už si nemůžeme nechat.“ Nebyli to boháči, ale věřili, že je jejich dcera neobyčejně krásná. Má-li na světě krása nějakou cenu, pak není nutné se o budoucnost Párbatí strachovat.

A ještě na něco by se nemělo zapomenout. V rodině Čakrabartíů si nemuseli dělat hlavu s vdavkami dcer, ale s tím, jak vyženit syny. Když vdávali dceru, dostávali za ni od rodiny ženicha slušný obnos, a při svatbě syna se zase části svého jmění vzdávali, aby získali snachu. Ještě Párbatin dědeček přijal při dceřině svatbě nemalou sumu, její otec Nílkantha však tento zvyk nenáviděl. Vůbec si nepřál dostat za ni zapláceno, jako by ji prodával. Párbatina matka o tom věděla, a proto na muže kvůli dceři naléhala. Již dříve se v mysli Párbatiny matky uhnízдила těžko dosažitelná naděje – myslela si, že by se jí třeba nějakým způsobem podařilo zařídit, aby se dcera vdala za Debdáse. Nezdálo se to být až tak beznadějně. Říkala si, že kdyby to před Debdásem nadhodila, nějaké řešení by se našlo. Asi právě proto na to Párbatina babička před matkou Debdáse zaváděla řeč: „Podívej, váš Debdás a naše Párbatí, jak se mají rádi... to se jen tak nevidí!“

„Jak by ne, jsou jako sourozenci, vyrostli spolu,“ odpověděla Debdásova matka.

„A tak si myslím, když oba... podívej se, proč ne, když šel Debdás do Kolkaty, chudince Párbatí bylo sotva osm let. A i v tom věku se skoro ustýskala k smrti. Když od Debdáse občas přišel dopis, byla šťastná jako blecha. To přece všichni víme!“

Debdásova matka pochopila a trochu se usmála. Těžko říct, nakolik byl její úsměv upřímný, ale bolesti v něm bylo mnoho. I ona všechno věděla a Párbatí měla velice ráda, ale přece jenom je z rodiny, kde chtějí za dcery zaplatit, místo aby jim dali věno! A nadto, mít za snachu sousedku? To se přece nehodí!

„Víš,“ pronesla nahlas, „manžel si vůbec nepřeje ženit Debdáse takhle mladého, zvlášť když studuje. Dodnes mi vyčítá, co všechno jsem způsobila, když jsem staršího syna Dvidžadáse oženila v dětském věku. Vzdělání ho úplně minulo.“

Párbatina babička upadla do rozpaků, přesto vykoktala: „To přece všechno vím, ale víš ty co, Páru, dítě štěstěny, nám vyrostla trochu brzy... no víš, už vypadá jako ženská... a proto, a proto... kdyby Nárán souhlasil...“

„Tak to ne,“ protestovala Debdásova matka, „něco takového přece nemůžu manželovi navrhnout. Kdybych na něj teď tlačila kvůli Debdásově svatbě, řekl by mi, ať se mu klidím z očí.“

Tím celý rozhovor utnula. Ženy však neudrží jazyk za zuby a už u večeře o tom Debdásova matka vyprávěla manželovi: „Párbatina babička dneska mluvila o svatbě...“

Pan Mukherdží pokýval hlavou: „Jo, Párbatí už je na to stará dost, měli by ji rychle vdát.“

„A právě proto si o tom dneska přišla promluvit. Prý kdyby s Debdásem...“

„Cos jí na to řekla?“ svařtil její manžel obočí.

„Co bych tak říkala! Mají se moc rádi, copak o to. Ale přece si podle toho jejich zvyku nebudeme snachu kupovat. A navíc, mít za snachu sousedku? To se přece nehodí!“

Muže to potěšilo. „Přesně tak,“ pronesl. „Aby se nám všichni smáli? Takové věci nemáš ani poslouchat.“

„Ne, já to neposlouchám, ale ani ty na to nezapomínej,“ odpověděla se strohým úsměvem.

Pan Mukherdží si s vážnou tváří nabral hrst rýže: „Ne ne, to by to s naším panstvím pěkně dopadlo.“

Panství pana Mukherdžího tedy bylo navěky zajištěno, já vám ale budu vyprávět o smutku Párbatí. Když se k Nílkanthovým uším doneslo, že byl tento návrh zavržen, zavolal si matku a vyčínil jí: „Proč jsi o tom vůbec začínala?“

Matka neodpovídala.

„My přece nebudeme nikam chodit prosit, abychom vdali dceru,“ prohlásil Nílkantha, „to spíš jiní se mě budou doprošovat. Holka není ošklivá. Uvidíte, já vám říkám, že za jediný týden domluvím svatbu, tak jaképak s tím starosti?“

Ale do té, jíž se to vše týkalo, jako by uhodil blesk. Už od dětství věřila, že má na Debdáse jakési právo. Ne že by jí ho někdo udělil. Nejprve tomu ani ona sama vůbec nerozuměla. Ačkoliv to na ní dlouhou dobu nebylo znát, představa, že má na Debdáse nárok, se do jejího neklidného srdce nepozorovaně, ale zato o to pevněji vtiskla. Když však dnes vyšlo najevo, že její naděje přišly vniveč, celé srdce se jí rozbouřilo.

Nelze však říci, že by to Debdás viděl stejně. V dětství si nadvlády nad Párbatí užíval vrchovatě, ale co přišel do Kolkaty, jeho zápal do práce, rozličné zábavy a rozptýlení ho od Párbatí značně vzdálily. Netušil, že Párbatí v jednotvárném vesnickém životě dnem i nocí rozjímá pouze o něm. A to není všechno, říkala si, že ten, koho od dětství znávala tak důvěrně, ke komu směřovala všechny své dětské sny a rozmary, jí přece nesmí hned v prvních krůčcích mládí zničehonic vyklouznout. Ale copak tehdy pomyslela na svatbu? Copak věděla, že tuto dětskou lásku nelze uchovat navždy, není-li naplněna v manželství? A proto ta novina, že jejich svatba je nemožná, rvala zevnitř Párbatina srdce všechny naděje, jako by jí chtěla rozervat duši.

Každé ráno se Debdás musí učit, v poledne zase bývá vedro a venku je nesnesitelně. Pouze odpoledne si může na chvíli vyjít ven, když má chuť, a tak si občas obleče košili, obuje si dobré boty a se špacírkou v ruce vyrazí na procházku. Během ní chodívá kolem domu Čakrabartíů – Párbatí ho pozoruje z okna a utírá si oči. Kolik vzpomínek se jí honí hlavou! Myslí na to, že už oba vyrostli, po dlouhém odcizení se teď jeden před dru-

hým ostýchají jako cizí lidé. Debdás ten den jen tak prošel kolem; styděl se, a tak ani nevěděl, co říct. Víc Párbatí pochopit nemohla.

Debdás často myslí na totéž. Přeje si s ní občas promluvit, pořádně se s ní vidět, ale stále si říká – jak by to vypadalo? Tady není kolkatská vřava, zábavy, divadla, koncerty, proto má mysl plnou vzpomínek na dětství. Říká si, jak se ta Párbatí změnila. A Párbatí přemýšlí, jak se z jejího Debdáse stal mladý pán. Debdás už do domu Čakrabartíů téměř nechodí, jen občas večer přijde na jejich dvorek a zavolá: „Tetičko, co je nového?“

„Pojď dovnitř, chlapče, posad se,“ vyzve ho teta.

Debdás ale odpoví jen: „Dneska ne, tetičko, jdu se projít.“

Párbatí někdy zůstane nahoře, někdy vyjde před dům. Debdás si povídá s tetou, Párbatí se pomaloučku vzdaluje. V noci v Debdásově pokoji svítí lampa, Párbatí se tam v létě dlouho dívá otevřenými okny... a nic nevidí. Celý den se cítí zraněná, musí se ze všech sil snažit, aby přetrpěla ten smutek, který nikdo nedokáže ani za mák pochopit. A co by získala, kdyby ho dala najevo? Soucit by nesnesla, a co teprve výčitky? To už je lepší umřít.

Manoramu rodiče provdali už loni, ale do manželova domu ji ještě neposlali, a tak se může občas zastavit u Párbatí. Když se dříve setkávaly, povídaly si o všem jako kamarádky. I teď tomu tak bylo, ale Párbatí už se nesvěřovala úplně se vším, zůstávala potichu nebo převedla řeč jinam.

Párbatin otec se vrátil domů za černé noci. Několik dnů byl pryč kvůli sjednání svatby a nyní, když vše potřebné domluvil, dorazil zpět. Ve vedlejším kraji, vzdáleném nějakých sedmdesát kilometrů, žije ve vesnici Hátípotě zamíndár na ženění. Prý má slušný majetek a ještě mu není ani čtyřicet. Loni mu zemřela manželka, takže se hodlá znovu oženit. Že by ta novinka všechny v domě potěšila, to se říct nedá, spíše rozesmutila. Na druhou stranu, od Bhubana Čaudhurího každopádně přibudou do domu dva nebo tři tisíce rupií, a tak ženy mlčely.

Jednou v poledne se Debdás usadil k jídlu. Přisedla si k němu jeho matka a prohodila: „Páru se bude vdávat.“

Debdás zvedl hlavu a zeptal se: „Kdy?“

„Už tenhle měsíc. Včera se na ni přišli podívat, byl tu i samotný ženich.“

„Kdo?“ otázal se Debdás překvapeně. „Jak to, že o tom nevím, mami!“
„Jak bys to taky mohl vědět? Bude to jeho druhá svatba, už není nejmladší, ale peněz má prý jako šlupek. Páru bude šťastná a spokojená.“

Debdás sklonil hlavu a pustil se do jídla.

„Chtěli ji provdat k nám,“ začala znovu matka.

Debdás hlavu opět zvedl: „A co vy na to?“

„Co asi!“ zasmála se matka. „Jednak svoje dcery prodávají, je to rodina pod naši úroveň. A navíc jsou to sousedi, to se přece nehodí!“ ohrovovala matka nos. Debdásovi to neušlo.

Matka po chvilce ticha pokračovala: „Říkala jsem o tom i tvému otci.“

„A co na to otec?“ vzhlédl znovu Debdás.

„Co by! Vyslechla jsem si, že se náš slavný rod nemůže kvůli nim stát terčem posměchu.“

Debdás už neřekl ani slovo.

Toho poledne se Manorama a Párbatí sešly na kus řeči. Párbatí plakala, Manorama vypadala, že má od pláče oči ještě zarudlé.

„A co s tím můžeš dělat?“ zeptala se Manorama.

Párbatí si utřela slzy: „Co bych mohla dělat? Ty sis snad svého muže vzala, že bys ho měla ráda?“

„To není to samé. Já jsem ho neměla ani ráda, ani nerada, a tak jsem kvůli tomu netrpěla. Ale ty ničíš sama sebe.“

Párbatí neodpověděla. Zamyslela se.

Manoramu něco napadlo a s lehkým úsměvem se zeptala: „Páru, a kolik je ženichovi?“

„Jakému ženichovi?“

„No tvému.“

Párbatí v duchu počítala: „Myslím, že devatenáct.“

„Cože, vždyť jsem slyšela, že je mu skoro čtyřicet!“ vykřikla užaslá Manorama.

Teď se pousmála i Párbatí: „Mano, copak mám přehled o všech ženiších, kteří se dožili čtyřicítky? Tomu mému je devatenáct nebo dvacet, pokud vím.“

Manorama se jí podívala do očí: „A jakpak se jmenuje?“

„Copak se to k tobě ještě nedoneslo?“ začala se Párbatí znovu smát.

„A jak bych se to asi dozvěděla?“

„Nevíš? No dobře, povím ti to.“ Párbatí se trochu s úsměvem, trochu s vážnou tváří naklonila k jejímu uchu a zašeptala: „Nevíš snad... pan Debdás...“

Manoramu to nejprve trochu polekalo, pak do Párbatí šťouchla: „O tom se nežertuje. Kdo to je, hned mi to pověz!“

„Vždyť jsem ti to řekla.“

„Jestli je to Debdás, tak proč tady tak fňukáš?“ ozvala se Manorama našťavaně.

Párbatí se náhle zachmuřila. Chvilí vypadala zamyšleně a pak prolesla: „To je pravda. Už nebudu plakat.“

„Páru...“

„Co!“

„Jen mi řekni všechno na rovinu! Vůbec tomu nerozumím!“

„Řekla jsem ti všechno,“ odpověděla Párbatí.

„Ale nic z toho nedávalo smysl!“

„A ani nebude,“ odtušila Párbatí a odvrátila se.

Manorama přemýšlela. Párbatí něco skrývá a nechce říct, co má na srdci. „Zranilo tě to,“ pronesla Manorama s lítostí v hlase, „ale co trápí tebe, trápí i mě, sestřičko moje. Ze všeho nejvíc si přeju, abys byla šťastná. Jestli máš nějaké tajemství, které mi nechceš říct, tak mi ho neříkej, ale takhle si ze mě neutahuj...“

Párbatí také posmutněla: „Legraci si z tebe nedělám, sestřičko. Říkám ti všechno, co vím. Já vím, že se můj muž jmenuje Debdás a že je mu devatenáct nebo dvacet. A to jsem ti přece řekla.“

„Ale já jsem slyšela od tvé babičky, že už ti někde domluvili svatbu!“

„Domluvili nedomluvili! Babička se přece nevdává, to já. A já jsem o tom nic neslyšela!“

Manorama jí teď povyprávěla všechno, co slyšela.

„To všechno jsem slyšela taky,“ zaprotestovala Párbatí.

„Takže? Debdás ...“

„Co Debdás?“

Manorama potlačila úsměv: „Takže sis ženicha vybrala sama? Takže jste se na tom tajně domluvili?“

„Nijak domluvení nejsme.“

„Co to říkáš, Páru,“ pronesla smutně Manorama, „nerozumím z toho ani ň.“

„Tak já se zeptám Debdáse a pak ti to vysvětlím,“ odpověděla Párbatí.

„Na co se ho zeptáš? Jestli si tě vezme, nebo ne, na tohle?“

„Ano, na tohle,“ přikývla Párbatí.

„O čem to mluvíš, Páru?“ zeptala se Manorama zděšeně. „Ty sama že by ses ho na to zeptala?“

„Co je na tom špatného?“

Manoramu to úplně ohromilo: „Co to povídáš? Ty sama?“

„Ano, já sama. Když ne já, tak kdo se ho na to zeptá místo mě?“

„Copak se nestydíš?“

„Proč bych se měla stydět? Stydím se snad, když to říkám tobě?“

„Já jsem přece holka. A tvoje kamarádka. Ale on je muž, Páru.“

Párbatí se znovu usmála: „Ty jsi moje blízká kamarádka... ale copak on je mi cizí? To snad nemůžu říct jemu, co můžu říct tobě?“

Manorama na ni zůstala užasle zírat.

Párbatí s úsměvem pokračovala: „Mano, k čemu si jako vdaná žena sypeš rumělku na čelo, když ani nevíš, co znamená manžel? Kdyby on neměl být mým mužem, člověkem, před kterým se nikdy nemusím stydět, copak bych se teď cítila na umření? A kromě toho, zajímá snad člověka, který vypil jed, jestli je sladký, nebo kyselý? Před ním nemám důvod se stydět.“

Manorama jí věnovala dlouhý upřený pohled. „A co mu řekneš?“ zeptala se po chvíli. „Budeš ho na kolenou prosit, aby si tě vzal?“

„Přesně to udělám,“ přikývla Párbatí.

„A co když tě odmítne?“

Párbatí zůstala dlouho potichu, než pronesla: „Co bude potom, to nevím.“

Když se Manorama vracela domů, přemýšlela: „Ta má ale odvalu! Ta má ale kuráž! Já i kdybych měla umřít, něco takového bych nedokázala vyslovit.“

Měla pravdu. Proto Párbatí říkala, že nosí náramky a rumělku ve vlasech, znamená vdané ženy, úplně zbytečně.